

PATVIRTINTA

Kalvarijos savivaldybės tarybos 2024 m. kovo 15 d. sprendimu Nr. T-54

Kazlų Rūdos savivaldybės tarybos 2024 m. kovo 25 d. sprendimu Nr. TS-63

Marijampolės savivaldybės tarybos 2024 m. kovo 25 d. sprendimu Nr. 1-108

Šakių rajono savivaldybės tarybos 2024 m. kovo 15 d. sprendimu Nr. T-97

Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos 2024 m. vasario 23 d. sprendimu Nr. B-TS-316

2023–2029 M. MARIJAMPOLĖS REGIONO FUNKCINĖS ZONOS STRATEGIJA

I SKYRIUS

TERITORIJA, KURIOJE ĮGYVENDINAMA STRATEGIJA

Marijampolės regiono funkcinė zona (toliau – FZ) apima penkias Marijampolės apskrities savivaldybes – Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono, kurių gyventojų skaičius ir teritorijos plotas pateikiamas 1 lentelėje.

1 lentelė. Marijampolės regiono FZ sudarančių savivaldybių plotas ir gyventojų skaičius 2023 m. pradžioje¹

Savivaldybė	Teritorija (žemės plotas), km ²	Nuolatinių gyventojų skaičius, asmenys
Marijampolės apskritis	4.466	135.787
Kalvarijos	440	9.874
Kazlų Rūdos	554	10.908
Marijampolės	755	54.606
Šakių rajono	1.454	25.973
Vilkaviškio rajono	1.263	34.426

Atlikus teritorijos, kurioje numatoma įgyvendinti FZ strategiją, analizę, **nustatyti esami socialiniai ir ekonominiai ryšiai ir prielaidos kurti naujus socialinius ir ekonominių ryšius**, sudarančius sąlygas bendrai savivaldybių veiklai, vykdant verslo ir turizmo plėtros funkciją bei užtikrinant visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą.

Skatinant verslo plėtrą² didžiausią potencialą turinčiose regiono savivaldybėse įrengiant trūkstamą infrastruktūrą investicijoms pritraukti, tikslinga išnaudoti esamus Marijampolės regiono savivaldybių socialinius ir ekonominius ryšius, kuriuos pagrindžia gyventojų judėjimo regione duomenys. Tam sąlygas sudaro išvystyta regiono susisiekimo infrastruktūra ir regiono geografinė padėtis – Marijampolės regionas pasienyje su Lenkija esantis regionas, kertamas Via Baltica ir Rail Baltica transporto koridorių, kurių plėtra šiuo metu vyksta ir yra numatyta artimiausių metų perspektyvoje.

¹ Valstybės duomenų agentūra;

² Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 38 dalis;

Įvertinus Marijampolės regiono įvairių kelių ruožų vidutinio metinio paros eismo intensyvumo duomenis³ (1 priedas) darytina išvada, kad regiono gyventojai juda regiono viduje (pvz., pagrindiniame transporto koridoriuje – Via Baltica judėjimo srantai regiono viduje intensyvesni nei atkarpose prie regiono ribos Kauno regiono ir Lenkijos kryptimis), transporto srantai nukreipti regiono centro link bei tarp regiono miestų. Intensyvios transporto srautų judėjimo apimtys regiono viduje liudija bendrą regiono darbo rinką ir atitinkamai esamus socialinius ir ekonominius ryšius tarp regiono savivaldybių.

Bendrą regiono darbo rinką rodo ir gyventojų pajamų mokesčio (toliau – GPM) bei jo persikirstymo tarp savivaldybių duomenys (2 lentelė). Duomenų apie GPM analizė atskleidžia, kad kiekvienos savivaldybės iš kitų Marijampolės regiono savivaldybių gaunama GPM dalis sudaro nuo 3 iki 35 proc. Didesnė GPM dalis gaunama iš teritoriškai besiribojančių savivaldybių (pvz., Vilkaviškio rajono savivaldybės atveju iš Marijampolės ir Kazlų Rūdos savivaldybių; Marijampolės savivaldybės atveju iš Kazlų Rūdos ir Vilkaviškio rajono savivaldybių ir t. t.). Tai leidžia teigti, kad darbo jėga juda tarp regiono savivaldybių.

2 lentelė. Duomenys apie GPM įmokas 2016 m. į Marijampolės regiono savivaldybių biudžetus⁴

Savivaldybė, kuri gavo kitų Marijampolės regiono savivaldybių paskirstytas GPM įmokas	Iš viso	Marijampolės regiono savivaldybė, kuri paskirstė gautas GPM įmokas, tūkst. eurų					Savivaldybėje sumokamo GPM dalis, proc.	Iš kitų Marijampolės regiono savivaldybių gauta GPM dalis, proc.
		Kalvarijos	Kazlų Rūdos	Marijampolės	Šakių rajono	Vilkaviškio rajono		
Kalvarijos	1.751,5	659,7	4,7	592,3	4,4	14,5	38	35
Kazlų Rūdos	2.735,5	1,4	1.552,2	211,4	8,4	13,0	57	9
Marijampolės	17.427,1	125,5	155,6	12.425,6	39,9	230,2	71	3
Šakių rajono	7.252,9	0,7	18,0	490,4	4.158,2	50,1	57	8
Vilkaviškio rajono	7.323,4	8,1	104,5	1.175,9	75,4	3.656,8	50	19

Faktą dėl egzistuojančių Marijampolės regiono savivaldybių socialinių ir ekonominių ryšių, sąlygotų bendros regiono darbo rinkos, pagrindžia ir atliktos Marijampolės regiono didžiausių darbuotojų skaičių turinčių įmonių⁵ apklausos duomenys. Jie parodė, kad visose apklaustose įmonėse dirbo darbuotojai iš kitų regiono savivaldybių. Šakių rajono savivaldybės įmonėse dažniausiai dirbo Vilkaiviškio rajono savivaldybės gyventojai, Marijampolės savivaldybės – Kalvarijos ir Vilkaiviškio rajono, Vilkaiviškio rajono – Kalvarijos, Marijampolės ir Šakių rajono savivaldybių gyventojai. Iš apklaustų Marijampolės regiono įmonių didžioji dalis nurodė, kad darbuotojai, atvykstantys iš kitų Marijampolės regiono savivaldybių, sudaro tarp 30 ir 50 proc. visų darbuotojų.

Tai, kad Marijampolės regiono savivaldybių darbo jėga traktuojama kaip bendra regiono darbo jėgos pasiūla, pagrindžia ir Marijampolės regione veikiančios Marijampolės laisvosios ekonominės zonos (toliau – LEZ) strategija pritraukiant investicijas. LEZ, kurios 89 proc. teritorijos yra subnuomota investuotojams, veiklos praktika remiasi faktu, kad Marijampolės regiono privalumai – bendra viso regiono darbo rinką. Tai yra, pristatant Marijampolės LEZ potencialiems investuotojams akcentuojamas viso Marijampolės regiono darbo jėgos potencialas⁶.

³ Susisiekimo ministerija, Eismo sąlygų žemėlapis, <https://eismoinfo.lt/#/>;

⁴ Valstybinės mokesčių inspekcijos prie LR finansų ministerijos informacija apie biudžeto pajamas, <https://www.vmi.lt/evmi/ataskaitu-archyvas> (2016-12-31 duomenys). Nuo 2017-01-01 pasikeitė GPM paskirstymo tvarka, todėl neatliekami GPM perskaičiavimai pagal įmonių ir gyventojų prisiregistruotų tam tikroje savivaldybėje sumokėtą GPM;

⁵ 2023 m. rugsėjo mėn. buvo atlikta Marijampolės regiono įmonių, kuriose bendras dirbančių apdraustųjų skaičius 2023 m. rugsėjo mėn. duomenimis buvo 3167 apdraustieji, apklausa;

⁶ UAB Marijampolės laisvosios ekonominės zonos valdymo bendrovė, <https://www.balticfez.lt/wp-content/uploads/2023/02/PPT-v5.pdf>;

Vertinat kiekvienoje Marijampolės regiono savivaldybėje veikiančių didžiausių įmonių⁷ veiklos sritis, jos pasižymi panašia gamybine specializacija: plėtojama maisto, medienos, metalo pramonės šakos. Šių veiklos sričių įmonės didesne ar mažesne apimtimi būdingos visoms Marijampolės regiono savivaldybėms. Tai rodo panašia gamybine specializacija pasižyminčius ekonominius ryšius tarp regiono savivaldybių.

Gyventojų judėjimo regiono viduje ir socialinių ekonominių ryšių kryptis tarp regiono savivaldybių pagrindžia ir 3–5 metų vaikų, ugdomų savivaldybėje, bet gyvenančių kitoje ir ugdomų ne savivaldybės mokyklose duomenys. Atskirose regiono savivaldybėse tokių vaikų dalis sudaro nuo 6 iki 14 proc. Tose savivaldybėse, kuriose sudarytos geresnės sąlygos verslo plėtrai, daugiau materialinių investicijų bei atitinkamai gerai apmokamų darbo vietų (Marijampolės ir Kazlų Rūdos savivaldybės), daugiau atvykstančių į jas dirbti, tad atitinkamai daugiau vaikų, ugdomų tų savivaldybių ikimokyklinio ugdymo įstaigose, kurių gyvenamoji vieta yra kitoje savivaldybėje (3 lentelė).

3 lentelė. FZ savivaldybėse ugdomų 3-5 metų vaikų 2022–2023 m. duomenys⁸

Savivaldybė	Savivaldybėje ugdomų 3-5 metų vaikų, kurie gyvena kitoje savivaldybėje, dalis proc.	Savivaldybės 3-5 metų vaikų, ugdomų ne savivaldybės mokyklose, dalis proc.	3-5 metų vaikų, kurie gyvena kitoje savivaldybėje ir ugdomų ir kitos savivaldybės mokyklose, skirtumas
Kalvarijos	8,2	19,4	-11,2
Kazlų Rūdos	14,3	10,01	4,3
Marijampolės	8,0	2,9	5,1
Šakių rajono	8,4	10,4	-2,0
Vilkaviškio rajono	6,5	7,3	-0,8

Bendroms savivaldybių veikloms **plėtojant turizmą** regione⁹ ir turizmo išteklius panaudojant regiono darbo vietoms (ypač kaimo vietovėse) kurti, tikslinga panaudoti turimus bendrus turizmo išteklius. Prielaidas tam sudaro Marijampolės regiono istorinis etnografinis kontekstas – dabartinio administracinio Marijampolės regiono (apskrities) ribos praktiškai sutampa su etnografinio Suvalkijos (Sūduvos) regiono¹⁰ ribomis, kas lemia kultūriškai ir istoriškai nulemtą etnografinę identitetą bei atitinkamai bendrus istorinius ir kultūrinius išteklius ir ryšius. Sąlygas turizmo plėtrai sudaro regiono geografinė padėtis, kompaktiškumas ir susisiekimo infrastruktūros išvystymas.

Esami socialiniai ir ekonominiai ryšiai sudaro sąlygas tolesniam **visuomenės sveikatos** paslaugų¹¹ gerinimui. Marijampolės regione Marijampolės visuomenės sveikatos biuras visuomenės sveikatos stiprinimo paslaugas teikia dviejų besiribojančių savivaldybių – Marijampolės bei Kalvarijos – gyventojams (2010 m. balandžio 9 d. sutarties Nr. TS-12 „Marijampolės ir Kalvarijos savivaldybių bendradarbiavimo sutartis dėl visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo“ pagrindu). Tad tolesnės visuomenės sveikatos priežiūros ir stiprinimo paslaugos regione gali būti teikiamos pasinaudojant jau suformuota praktika ir bendradarbiaujant dviem savivaldybėms – Marijampolės savivaldybės turimas potencialas leistų patenkinti Marijampolės ir Kalvarijos savivaldybių poreikius.

Taigi, Marijampolės regiono funkciniai ryšiai jungia regiono gyventojus (bendra tikslinė grupė), viešųjų paslaugų teikėjus, verslą bei profesinio mokymo įstaigas ir sudaro prielaidas bendradarbiavimui.

⁷ Pagal [Atvira Sodra](#) pateiktus savivaldybėse veikiančių įmonių apdraustųjų skaičiaus duomenis;

⁸ Švietimo valdymo informacinė sistema ([ŠVIS](#) 2023-07-18 duomenys);

⁹ Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 38 dalis;

¹⁰ [Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas](https://www.ekgt.lt/etnografiniai-regionai/suvalkija-suduva/), <https://www.ekgt.lt/etnografiniai-regionai/suvalkija-suduva/>;

¹¹ Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 18 dalis; 7 str. 32 dalis;

Teritorijos, kurioje įgyvendinama Strategija, žemėlapis

2023–2029 m. Marijampolės regiono FZ strategija bus įgyvendinama Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybių teritorijoje.



1 pav. Marijampolės regiono FZ teritorija

II SKYRIUS FUNKCINĖS ZONOS ANALIZĖ

Funkcinės zonos bendros problemos

Šia strategija siekiama spręsti FZ savivaldybėms būdingą problemą – **menką regiono ekonomikos aktyvumą ir nepakankamą visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą.**

Marijampolės regiono socialiniai ir ekonominiai rodikliai rodo menką regiono ekonomikos aktyvumą bei skirtumus regiono viduje (2 ir 3 priedai). 2021 m. sukuriama pridėtinė vertė 1 dirbančiajam regione sudarė 20,5 tūkst. eurų ir buvo mažesnė nei šalyje (26,6 tūkst. eurų), materialinės investicijos, tenkančios 1 gyventojui, sudarė 1,87 tūkst. eurų, šalyje – 3,72 tūkst. eurų. Tiesioginės užsienio investicijos Marijampolės regione net dešimt kartų mažesnės nei vidutiniškai šalyje – 2022 m. šalyje tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, sudarė 10.454 eurus, Marijampolės regione – 1.564 eurus. 2022 m. vidutinis bruto darbo užmokestis regione buvo taip pat mažesnis nei šalies vidurkis (regione – 1.426 eurai, šalyje – 1.787 eurai), o BVP tenkantis 1 gyventojui taip pat ženkliai mažesnis nei vidutiniškai šalyje (Marijampolės regione – 11,8 tūkst. eurų, šalyje – 19,9 tūkst. eurų).

Prasta ekonominė situacija lemia prastus socialinius rodiklius. Skurdo ar socialinėje atskirtyje gyvenančių asmenų dalis Marijampolės regione sudaro

daugiau nei trečdalį gyventojų: 2022 m. šalyje – 24,6 proc., Marijampolės regione – 37,4 proc., tai prasčiausias rodiklis šalyje. 2022 m. užimtumo lygis (16–64 m. amžiaus gyventojų grupėje) Marijampolės regione siekė 68,3 proc., šalyje – 73,8 proc. Tokia regiono socialinė ekonominė situacija sąlygoja menką regiono patrauklumą, gyventojų skaičiaus mažėjimą bei senėjimą (4 lentelė).

Problema gilina ir tai, kad Marijampolės regione 48,9 proc. gyventojų gyvena kaimo vietovėse (tai antras aukščiausias rodiklis šalyje), kuriose mažesnė ūkinių veiklų įvairovė (Marijampolės regione užimtųjų dalis žemės ūkio sektoriuje 2021 m. sudarė 15,3 proc. visų užimtų gyventojų, o tai tris kartus didesnė nei vidutiniškai šalyje (5,3 proc.).

4 lentelė. Marijampolės funkcinės zonos demografinė situacija

Savivaldybė	Kaimo gyventojų dalis 2023 m. pradžioje, proc.	Demografinės senatvės koeficientas 2022 m. pradžioje, asmenys	Gyventojų skaičiaus sumažėjimas 2013-2023 m., proc.
Marijampolės apskritis	48,9	150	13,2
Kalvarijos	59,8	125	16,2
Kazlų Rūdos	49,6	149	14,4
Marijampolės	32,9	138	8,2
Šakių rajono	68,3	174	17,3
Vilkaviškio rajono	56,3	160	16,1

Marijampolės regione aukšti prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo rodikliai: prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas 100 000 gyv. Marijampolės regione 2021 m. siekė 342,9 atvejus, šalyje – 307 atvejus, išvengiamas mirtingumas 100 000 gyv. Marijampolės regione 2021 m. siekė 562 atvejus, šalyje – 507,6 atvejus. Tai rodo, kad visuomenės sveikatos paslaugos nėra pakankamai efektyvios.

Menkas viso regiono ekonomikos aktyvumas ir nepakankamas visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumas veikia ir ekonomiką, ir socialinę sritį, ir klimato kaitą. Demografiniai procesai didina poreikį racionaliai išdėstyti darbo, poilsio bei gyvenamąsias vietas, siekiant išvengti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimų.

Marijampolės regiono savivaldybėms, susijusioms socialiniais ir ekonominiais ryšiais, siejamoms bendro etnografinio identiteto bei turinčioms joms visoms būdingas problemas, numato veikti bendrai teikiant paslaugas, kooperuojant turimus išteklius, išnaudojant stiprybes ir taip visoje regiono teritorijoje siekiant kokybinių pokyčių:

- pritraukti investuotojus pritaikant pramonės ir komercinius sklypus ir taip sudaryti sąlygas naujų darbo vietų kūrimui visame regione;
- padidinti regiono turistinį patrauklumą ir regiono matomumą bei žinomumą išnaudojant regiono turizmo išteklius ir kartu sudaryti prielaidas didinti ūkinių veiklų įvairovę, ypač kaimiškiose regiono teritorijose;
- padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą ir taip sudaryti prielaidas sveiko gyvenimo trukmės ilgėjimui.

Igyvendinant FZ strategiją dėmesys bus skiriamas darnaus vystymosi ir inovatyvumo (sumanumo) principams, savivaldybėms kartu sprendžiant viešųjų paslaugų prieinamumo, aplinkos taršos ir saugumo ir kitas tarpusavyje susijusias problemas, ir užtikrinant ekonominiu požiūriu svarbų racionalų darbo ir gyvenamųjų vietų išdėstymą ir jų jungtis. Aplinkos, klimato kaitos, socialinių ir ekonominių procesų sąveika reikalauja integruotų sprendimų, įgyvendinančių Europos žaliojo kurso strategiją: tiek tiesiogiai mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisiją (pvz., užtikrinant turistų lankomų objektų pasiekimą tvariais būdais – pėsčiomis, dviračiais, vandens transportu), tiek subalansuojant ekonominės infrastruktūros, ekonominei veiklai naudojamų teritorijų tinklą, taip sumažinant ilgų kelionių poreikį ir transporto taršai ir poveikį klimato kaitai.

Problemos sprendimas kartu prisidės prie Kalvarijos savivaldybės 2018–2024 metų strateginio plėtros plano (patvirtintas Kalvarijos savivaldybės tarybos 2018 m. sausio 25 d. sprendimu Nr. T-23), Kazlų Rūdos savivaldybės 2021–2027 metų strateginio plėtros plano (patvirtintas Kazlų Rūdos

savivaldybės tarybos 2021 m. sausio 25 d. sprendimu Nr. TS-6), Marijampolės savivaldybės strateginio plėtros iki 2030 metų plano (patvirtintas Marijampolės savivaldybės tarybos 2021 m. balandžio 26 d. sprendimu Nr. 1-128), Šakių rajono savivaldybės 2018–2024 metų strateginio plėtros plano (patvirtintas Šakių rajono savivaldybės tarybos 2017 m. gruodžio 21 d. sprendimu Nr. T-378), Vilkaviškio rajono savivaldybės 2019-2027 metų strateginio plėtros plano (Vilkaviškio rajono savivaldybės tarybos 2018 m. spalio 26 d. sprendimu Nr. B-TS-1234) bei 2022–2030 m. Marijampolės regiono plėtros plano (patvirtintas Marijampolės regiono plėtros tarybos 2023 m. vasario 9 d. sprendimu Nr. S-1) įgyvendinimo.

Poreikiai, potencialas, bendros problemų priežastys

Aukščiau įvardintą regiono FZ problemą „**menkas regiono ekonomikos aktyvumas ir nepakankamas visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumas**“ sąlygoja vidiniai regiono veiksniai – investicijoms tinkamų pramoninių ir (ar) komercinių teritorijų trūkumas, neišnaudotas regiono turizmo ir investicijų pritraukimo potencialas, nepakankamas visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumas.

Silpnybės (poreikiai):

- Padidinti regiono investicinį patrauklumą (investicijų pritraukimui tinkamų ir greitai išvystomų teritorijų trūkumas, neišvystytos bendros rinkodaros priemonės ir skaitmeninių sprendinių trūkumas) – bendras poreikis Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybėms;
- Geriau išnaudoti regiono turizmo potencialą (lankymui pritaikytų turizmo objektų trūkumas, neišvystytos bendros rinkodaros priemonės ir skaitmeninių sprendinių trūkumas) – bendras poreikis Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybėms;
- Padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą – poreikis Kalvarijos savivaldybės ir neišnaudotas Marijampolės savivaldybės potencialas.

Žemiau pateikiamas savivaldybių **poreikių**, kurie yra bendri FZ savivaldybėms ir pagrindžia bendrų problemos priežasčių egzistavimą, įvertinimas:

Padidinti regiono investicinį patrauklumą. Prastą regiono ekonominę situaciją, žemą pridėtinę vertę sukuriančių verslų dominavimą, menkas materialines ir užsienio investicijas, mažą ūkinių veiklų įvairovę, žemas gyventojų pajamas ir žemą užimtumo lygį lemia nepakankamas regiono investicinis patrauklumas. Tai, kad Marijampolės regione nedarbo lygis aukštesnis, o gyventojų aktyvumas mažesnis nei šalyje, rodo, kad nesant palankioms sąlygoms verslo plėtrai nėra pilnai išnaudojamas regiono darbo jėgos potencialas. Vilkaviškio ir Šakių rajono savivaldybėse, kuriose gyventojų skaičius sudaro 45 proc. visų regiono gyventojų, materialinės investicijos itin žemos, o tai tiesiogiai siejasi ir su žemu darbo užmokesčiu (5 lentelė). Priešingos tendencijos fiksuotinos tose regiono savivaldybėse, kuriose materialinės investicijos aukštos ir atitinkamai didesnis darbo užmokestis, dėl ko šios savivaldybės tampa patrauklesnės verslui ir gyventojams.

5 lentelė. Darbo užmokestis, materialinės investicijos bei mažų ir vidutinių įmonių skaičius Marijampolės funkcinėje zonoje

Savivaldybė	Darbo užmokestis bruto (mėnesinis) 2022 m., EUR	Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2021 m., EUR	Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius, tenkantis 1 tūkst. gyv., 2023 m. pradžioje, vnt.
Lietuvos Respublika	1.789,0	3.847	35,0
Marijampolės apskritis	1.426,9	1.965	20,2
Kalvarijos	1.360,8	1.163	16,4
Kazlų Rūdos	1.486,1	3.755	19,1
Marijampolės	1.467,4	2.605	26,1
Šakių rajono	1.398,7	1.475	17,3
Vilkaviškio rajono	1.305,1	1.012	14,4

Investicijų pritraukimui ir darbo vietų kūrimui regione nesudarytos reikiamos sąlygos. Kaip pabrėžiama VŠĮ Investuok Lietuvoje pateiktose rekomendacijose dėl Marijampolės regiono pasirengimo pritraukti investicijas – gamybos srities investuotojų poreikiai rodo didesnių sklypų poreikį ir paklausą¹². Atlikta Marijampolės regiono savivaldybių apklausa¹³ apie laisvų ir (ar) išnuomotų investicijoms pritaikytų sklypų skaičių ir plotą atskleidė, kad Marijampolės regione nėra investuotojų poreikius atitinkančios greitai išvystomos infrastruktūros, o esami pramoninės, komercinės paskirties sklypai yra nepritaikyti, juose nėra net bazinės reikiamos infrastruktūros (6 lentelė).

6 lentelė. Investicijoms tinkamos teritorijos (sklypai) Marijampolės funkcinėje zonoje

Savivaldybė	Esami sklypai	Iš jų pilnai pritaikyta investuotojams	Esamų sklypų infrastruktūros trūkumai	Išnuomotų investuotojams sklypų plotas
Kalvarijos	7 sklypai (viso 12,0026 ha)	Nėra	Trūksta vandens ir nuotekų tinklų, elektros visiems sklypams, privažiavimo kelių – 5 sklypams	Nėra
Kazlų Rūdos	Nėra	Nėra	Nėra	Nėra
Marijampolės	2 sklypai (viso 8,2572 ha)	Nėra	Šiuo metu vyksta susisiekimo, vandens ir nuotekų sistemų, elektros ir kt. infrastruktūros įrengimas	69,4728 ha
Šakių rajono	3 sklypai (viso 5,5078 ha)	Nėra	Trūksta privažiavimo kelių, vandens ir nuotekų tinklų, elektros linijos	Nėra
Vilkaviškio rajono	6 sklypai (viso 25,6975 ha)	Nėra	Trūksta inžinerinės infrastruktūros	Nėra

Investicijoms tinkamų sklypų su įrengta reikiama infrastruktūra trūkumas riboja regiono vystymąsi, mažina regiono konkurencingumą ir patrauklumą. Poreikis sukurti ir pritaikyti infrastruktūrą investicijų pritraukimui aktualiausias didžiausią gyventojų skaičių ir potencialą turinčiose regiono savivaldybėse – Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybėse. Sukūrus investicijoms tinkamą infrastruktūrą būtinas ir regiono žinomumo didinimas konsoliduojant pastangas ir pristatant kaip patrauklų investicijoms regioną, turintį bendrą darbo rinką (rinkodaros priemonės, IT sprendimai).

Geriau išnaudoti regiono turizmo potencialą. Marijampolės regione beveik pusė gyventojų gyvena kaimo vietovėse, žymiai didesnė užimtųjų dalis Marijampolės regione nei bendrai Lietuvoje dirba žemės ūkio srityje (istorinė tendencija), o tai rodo menką ūkinių veiklų įvairovę. Mažą ūkinių veiklų įvairovę (ypač kaimiškose vietovėse) lemia ir neišnaudojamas turizmo srities potencialas. Marijampolės regiono FZ savivaldybės negali konkuruoti rekreacijos, turizmo paslaugų sektoriuose su kitais regionais, kadangi trūksta lankymui pritaikytų turizmo objektų, neišvystyta bendra turizmo objektų infrastruktūra. Tai pagrindžia ir nacionaliniu lygiu atlikti turizmo sektoriaus tyrimai. Remiantis Turizmo sektoriaus plėtros tyrimu¹⁴, viena turizmo sektoriaus resursų trūkumus rodančių silpnųjų – siaura atvykstamojo turizmo produktų pasiūla Marijampolėje, Panevėžyje, Šiauliuose ir Alytuje. Dėl to turistai Marijampolės regioną renkasi trumpoms kelionėms. Remiantis Vietinio turizmo tyrimo ataskaitos¹⁵ duomenimis, su nakvyne keliaujantys vietos turistai Marijampolės apskritį renkasi retai (sudaro 3 proc. visų kelionių) ir vyksta savaitgaliui (ne kasmetinėms atostogoms) – 2022 m. mažiausias nakvynių skaičius, tenkantis vienam turistui, buvo Marijampolės apskrityje (1,6 nakvynės).

Remiantis Vietinio turizmo tyrimo ataskaita, keliautojai daugiausiai dėmesio skiria apgyvendinimo paslaugų kainos ir kokybės santykiui, bendrai vietos infrastruktūrai ir lankytinų gamtos objektų pasiūlai. Turistinių vietovių (objektų) fizinės ir skaitmeninės infrastruktūros pritaikymo lygis vertintas Lietuvos

¹² VŠĮ Investuok Lietuvoje 2021 m. rugsėjo 6 d. raštas Nr. 2021-661-S „Dėl regiono pasirengimo pritraukti investicijas“;

¹³ Marijampolės regiono savivaldybių administracijų apklausa dėl investicijoms pritaikytų sklypų pasiūlos ir potencialo, vykdyta 2023 m. liepos 3-10 d. el. paštu;

¹⁴ VŠĮ „Keliauk Lietuvoje“, Turizmo sektoriaus plėtros tyrimas, https://lithuania.travel/uploads/ataskaitos/Turizmo_sektoriaus_pl%C4%97tros_tyrimas.pdf;

¹⁵ VŠĮ „Keliauk Lietuvoje“, Vietinio turizmo tyrimo ataskaita, https://www.lithuania.travel/uploads/ataskaitos/2023/vietinio/Vietinio%20turizmo%20tyrimas_ataskaita_2023.pdf;

turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimu¹⁶, kuriame Marijampolės regiono savivaldybių turizmo objektų (viso vertinti 127 objektai) pritaikymo lygis įvertintas prasčiau, nei vidutiniškai šalyje. Bendras nacionalinis Lietuvos savivaldybių turistinių objektų įvertinimų vidurkis yra 2,71 iš 4 galimų, visų Marijampolės regiono savivaldybių, išskyrus Marijampolės (2,75), vidurkis buvo mažesnis: Kalvarijos – 2,25, Kazlų Rūdos – 2,28, Šakių rajono – 2,54, Vilkaviškio rajono – 2,56, o vertinti turizmo objektai dažnai visai neturi arba turi tobulintinos būklės WC, kai kurie objektai visiškai nepritaikyti neįgalųjų poreikiams, kyla sunkumų orientuojantis, tobulintina parkavimo, kai kuriais atvejais netgi susisiekimo infrastruktūra.

Turizmo sektoriaus plėtrai ypač svarbi komunikacija. Turizmo sektoriaus netolygus vystymas ir nesuformuotas bendras unikalus turistinio krašto įvaizdis (vis dar išlikęs ne turistinio, bet žemdirbystės regiono įvaizdis) – nėra Sūduvos (Suvalkijos) kaip etnografinio regiono viešinimo, turistinių maršrutų, apimančių visą regioną, esami objektai nėra pritaikyti lankymui, trūksta informacinės infrastruktūros.

Išanalizavus Marijampolės regiono turizmo informacijos centrų veiklos ataskaitas¹⁷ nustatyta, kad turizmo informacijos centrų veiklos apimtys ir galimybės skirtingos – kiekvienas turizmo informacijos centras veikia konkrečios savivaldybės teritorijoje, o bendradarbiavimui tarpusavyje nėra teikiamas prioritetas, be to, veiklos tikslai, jų apimtys nesudaro prielaidų viso regiono viešinimui, jo patrauklumo didinimui etnografinio regiono pagrindu.

Poreikis turimo turistinio potencialo išnaudojimui aktualus visam Marijampolės, t. y. entografiniam Suvalkijos (Sūduvos) regionui – Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybėms.

Padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą. Aukštus socialinės atskirties rodiklius lemia ir prasta regiono gyventojų sveikata – remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, Marijampolės regione išvengiama mirtingumas didžiausias Kalvarijos savivaldybėje, kurioje aukšti ir prevencinėmis priemonėmis išvengiamo mirtingumo rodikliai (7 lentelė), o tai rodo nepakankamą visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą.

7 lentelė. Mirtingumo rodikliai Marijampolės regiono funkcinėje zonoje

Rodiklis	Lietuvos Respublika	Marijampolės apskritis	Kalvarijos sav.	Kazlų Rūdos sav.	Marijampolės sav.	Šakių r. sav.	Vilkaviškio r. sav.
Išvengiamas mirtingumas proc.	27,2	27,7	29,3	23,4	27,3	28,9	28,2
Išvengiamas mirtingumas 100 000 gyv.	507,6	562	629,2	453,1	478,2	656,4	638,1
Preveninėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas 100 000 gyv.	307	342,9	391,9	327,2	275,4	385,4	407,9
Tinkamu gydymu išvengiamas mirtingumas 100 000 gyv.	200,6	219,1	237,3	125,9	202,8	271	230,2

Remiantis Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, mokinių fizinis aktyvumas (mokinių dalis proc., kurie sportuoja kasdien, ne pamokų metu (bent 60 min.) regione mažiausias Marijampolės (12 proc.) ir Kalvarijos (12,9 proc.) savivaldybėse ir 2020 m. buvo mažesnis nei

¹⁶ VšĮ „Keliauk Lietuvoje“, Lietuvos turistinių vietovių infrastruktūros vertinimo tyrimas, <https://www.lithuania.travel/lt/news/lietuvos-turistiniu-vietoviu-infrastrukturos-vertinimo-tyrimas>;

¹⁷ a) Kalvarijos savivaldybės viešosios bibliotekos metinė veiklos ataskaita už 2022 metus, patvirtintas Kalvarijos savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 12 d. sprendimu Nr. T-68(1.5E) „Dėl Kalvarijos savivaldybės viešosios bibliotekos 2022 metų metinių ataskaitų rinkinio patvirtinimo“; b) Kazlų Rūdos turizmo ir verslo informacijos centro 2022 metų veiklos ataskaita, patvirtinta Kazlų Rūdos savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 4 d. sprendimu Nr. TS-61 „Dėl Viešosios įstaigos Kazlų Rūdos turizmo ir verslo informacijos centro 2022 metų metinių ataskaitų rinkinio tvirtinimo“; c) VšĮ Marijampolės turizmo ir verslo informacinio centro „SMART Marijampolė“ 2022 metų veiklos ataskaita, kuriai pritarta Marijampolės savivaldybės tarybos 2023 m. kovo 13 d. sprendimu Nr. 1-79 „Dėl VšĮ Marijampolės turizmo ir verslo informacinio centro „SMART Marijampolė“ 2022 metų veiklos ataskaitos vertinimo“; d) Viešosios įstaigos Šakių turizmo ir verslo informacijos centro 2022 m. veiklos ataskaita, patvirtinta 2023 m. balandžio 20 d. visuotinio dalininkų susirinkimo protokoliniu nutarimu Nr. 23-1; e) VšĮ Vilkiškių turizmo ir verslo informacijos centro 2022 metų veiklos ataskaita, patvirtinta Vilkiškių rajono savivaldybės tarybos 2023 m. gegužės 26 d. sprendimu Nr. B-TS-57 „Dėl Viešosios įstaigos Vilkiškių turizmo ir verslo informacijos centro 2022 metų metinio ataskaitų rinkinio patvirtinimo“;

šalies vidurkis (13,6 proc.). Ligtumas psichikos ir elgesio sutrikimais 10 000 gyv. Marijampolės regiono savivaldybėse auga ir visose 2022 m. viršijo šalies vidurkį (1.202,9 atvejai šalyje, 1.481,2 atvejai Marijampolės regione). Analizuojant tabako, alkoholio bei narkotikų vartojimo duomenis mokyklinio amžiaus mokinių tarpe ir lyginant juos su šalies rodikliais, stebima, kad visose regiono savivaldybėse viršijami alkoholio per paskutines 30 dienų bent kartą vartojimo rodikliai, o keturiose iš jų viršijami ir tabako rūkymo šalies rodikliai. Tokia situacija rodo poreikį efektyvinti visuomenės sveikatos paslaugas, siekiant sveikos gyvensenos įgūdžius ugdyti nuo pat mažumės.

Visos regiono savivaldybės, išskyrus Kalvarijos, turi jų teritorijoje veikiančius visuomenės sveikatos biurus, kurie vykdo visuomenės sveikatos stiprinimo veiklas. Tad poreikis bendradarbiavimui visuomenės sveikatos paslaugų srityje ypač aktualus Kalvarijos savivaldybei.

Marijampolės regiono FZ bendri poreikiai gali būti tenkinami išnaudojant turimą **potencialą**.

Stiprybės (potencialas):

- Sėkminga patirtis regione pritraukiant stambius investuotojus;
- Turizmo ištekliai, bendras kultūrinis–istorinis identitetas ir regiono turizmo informacinių centrų bendradarbiavimo potencialas;
- Sukurtas visuomenės sveikatos paslaugas teikiančių įstaigų tinklas ir susiklosčiusi bendradarbiavimo praktika.

Lietuvos Respublikos teritorijos bendrajame plane¹⁸ Marijampolės miestas priskirtas regioninio palaikomojo tipo centrų grupei, kurių stiprinimui numatyta prioriteta teikti telkiant paslaugas, išteklius ir infrastruktūrą vadovaujantis papildomumo principu, pritraukiant investicijas; Šakių ir Vilkaviškio miestai, su Marijampole susiję regioninio lygmens funkciniais ryšiais, priskirti pakankamo potencialo lokalių urbanistinių centrų kategorijai, kuriuose numatoma viešąsias investicijas telkti specializuotų ekonominių veiklų rėmimui, kartu išnaudojant funkcinis ryšius su to paties ir aukštesnio lygmens urbanistiniais centrais bei turimą potencialą.

Nustatyta silpnybė – menkas investicinis patrauklumas, investicijoms tinkamų pramoninių ir (ar) komercinių teritorijų trūkumas, galėtų būti šalinami išnaudojant regiono potencialą – **esamą regiono žinomumą investuotojams ir sėkmingą stambių investicijų pritraukimo patirtį** į Marijampolės savivaldybę. Marijampolės regione esama teigiamos stambių investuotojų pritraukimo patirties – 89 proc. (69,5 ha) Marijampolės LEZ teritorijos yra subnuomota investuotojams, kurie reikšmingai prisideda prie regiono ekonomikos vystymosi. Sėkminga Marijampolės savivaldybės patirtis pritraukiant investuotojus rodo, kad regionas yra patrauklus investuotojams ir būtina išnaudoti šią stiprybę. Kuriant investicijoms palankią aplinką taip pat galėtų būti išnaudojama regiono specializacija¹⁹: 3M – Maistas, Metalas, Mediena.

Turizmo srities plėtros potencialas remiasi **neišnaudotais Marijampolės regiono kaip etnografinio Sūduvos (Suvalkijos) regiono turizmo ištekliais bei veikiančių turizmo informacijos centrų bendradarbiavimo ir veiklos efektyvumo didinimo galimybėmis**. Marijampolės regionas – tai Suvalkijos (Sūduvos) etnografinis regionas, turintis savitą istoriją, gamtinius ir istorinius turistinius išteklius (Žuvinto biosferos rezervatas, įtrauktas į pasaulinį UNESCO programos „Žmogus ir biosfera“ biosferos rezervatų tinklą, miškai, piliakalniai, dvarai ir jų fragmentai, sodybos, parkai, tautinio atgimimo paveldas, architektūrinės, memorialinės bei archeologinės vertybės). Remiantis Bendruoju planu, Marijampolės regione išskirti du saugomi ir įveiklinami kraštovaizdžio kultūrinio identiteto kultūros paveldo arealai. Kauno krašto ir Panemunės kultūros paveldo arealas, į kurį patenka šiaurinė Marijampolės regiono teritorijos dalis, turi didelį rekreacinį, turistinį potencialą pasižymintį archeologinio paveldo gausa, išskirtinės vertės archajiškaisiais, kaimiškaisiais ir miestų kultūriniais kraštovaizdžiais bei Nemuno upės rekreaciniu potencialu. Suvalkijos kultūros paveldo areale, kuris apima didelę dalį Marijampolės

¹⁸ Patvirtintas Lietuvos Respublikos vyriausybės 2021 m. rugsėjo 29 d. nutarimu Nr. 789 „Dėl Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano patvirtinimo“;

¹⁹ Marijampolės regiono plėtros tarybos 2018 m. vasario 19 d. sprendimu Nr. 51/8S-8 „Dėl pritarimo Marijampolės regiono specializacijos kryptių įgyvendinimo planui“;

regiono, susitelkę kultūros paveldo, atspindinčio Suvalkijos regiono savitumą, sankaupos, pasižyminčios ypatinga memorialinio ir archeologinio paveldo gausa, arealo pagrindinis urbanistinis centras – Marijampolė. Arealas generuoja daugialypius kultūrinius kraštovaizdžius: išskirtinės vertės kaimiškuosius kraštovaizdžius ir miestovaizdžius.

R. Narkūnienės disertacijoje „Lietuvos turizmo sektoriaus plėtros tendencijų modeliavimas didinant turistinių regionų konkurencingumą darnios plėtros kontekste“ pateikiamose išvadose teigiama, kad „turistinio regiono konkurencingumas remiasi regiono ištekliais (...), taip pat gebėjimu panaudoti išteklius (...)“, o „turizmo sektoriaus valdymas yra sudėtingas procesas, kuriam būtinas visų dalyvaujančių institucijų veiksmų derinimas, funkcijų pasidalijimas“²⁰. Siekiant derinti veiksmus tarp FZ savivaldybių ir paskyrus turizmo srities koordinatorių regione būtų užtikrintas bendrų veiksmų regiono viduje derinimas, efektyvus turimų turizmo išteklių naudojimas, o pasidalijus funkcijas ir efektyvesnis paslaugų teikimas. Regione veikiančioms turizmo informacijos centrums išplėtus bendradarbiavimą ir pasidalijus atsakomybėmis būtų efektyviau atliekama vartotojų srautų ir poreikių analizė, stebimos tendencijos, keičiamasi informacija apie paslaugų vartotojų poreikius ir turizmo išteklius, kuriami regioniniai turizmo maršrutai bei vieningesnis paslaugų teikimo modelis, derinami veiksmai, pristatomas regiono patrauklumas, formuojamas ir gerinamas jo įvaizdis, kuriami skaitmeniniai regiono turistinio potencialo viešinimo sprendimai ir kt. Tokiu būdu, esant atsakingam bendrų veiksmų koordinatoriui ir pasitelkiant regione veikiančių turizmo informacijos centrų potencialą, būtų pilnai išnaudojami tiek turistiniai, tiek organizaciniai ištekliai ir taip pasiektas sinerginis efektas.

Visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumo didinimui išnaudotinas **Marijampolės savivaldybėje veikiančio visuomenės sveikatos biuro potencialas Kalvarijos savivaldybės poreikiams tenkinti, tęsiant turimą bendradarbiavimo patirtį**. Visuomenės sveikatos priežiūra ir stiprinimu regione rūpinasi savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, tačiau Kalvarijos savivaldybei, kuri 2023 m. pradžioje turėjo 9.874 gyventojus, šias paslaugas teikia Marijampolės visuomenės sveikatos biuras. Siekiant tęsti šias veiklos efektyvumo iniciatyvas ir didinti paslaugų efektyvumą, numatoma išnaudoti jau sukurtą ir funkcionuojančią bendradarbiavimo formą bei nustatytas gyventojų sveikatos problemas spręsti bendrai.

Galimybės ir grėsmės

Galimybės:

- Rail Baltica ir Via Baltica transporto koridorių teikiamas ekonominės, logistikos ir pramonės plėtros potencialas;
- Auganti gyventojų perkamoji galia ir turizmo sektoriaus augimas;
- Didėjantis susidomėjimas ir įsitraukimas į visuomenės sveikatos veiklas.

Logistika ir transporto sektorius turi didžiulę įtaką ekonomikos augimui ir teigiamai veikia investicijų pritraukimą²¹. Tad būtina išnaudoti Rail Baltica ir Via Baltica koridorių, kertančių Marijampolės regioną, teikiamą plėtros potencialą investicijoms pritraukti.

Turizmo sektoriuje sukurta pridėtinė vertė šalyje 2010–2019 m. laikotarpiu augo 46,8 proc., dėl pandemijos ir įvestų judėjimo bei veiklos ribojimų 2020 m. krito apie 43 proc., o 2021 m. vėl augo 17 proc. (iki 894,2 mln. Eur) ir siekė 1,7 proc. šalies BVP praėjusių metų kainomis (52.809,5 mln. Eur). Auganti gyventojų perkamoji galia daro įtaką ir vietinio turizmo sektoriaus augimui – vietinių turistų (turistas – lankytojas, kuris kelionėje apsistoja bent

²⁰ Ramunė Narkūnienė, Lietuvos turizmo sektoriaus plėtros tendencijų modeliavimas didinant turistinių regionų konkurencingumą darnios plėtros kontekste, daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, vadyba (S 003), Vilnius, 2022. Mykolo Romerio universitetas, p. 150, https://www.mruni.eu/wp-content/uploads/2022/02/Ramute-Narkuniene_disertacija_MRUweb.pdf;

²¹ Transporto sektoriaus įtakos Lietuvos ekonomikai bei gyvenimo kokybei studija, https://sumin.lrv.lt/uploads/sumin/documents/files/Teisine_informacija/Tyrimai_ir_analizes/gatutine_ataskaita.pdf;

vienai nakčiai) išlaidos²² šalyje kasmet didėjo ir ypač ženkliai išaugo pastaraisiais metais – nuo 204,8 mln. eurų 2019 m. iki 371 mln. eurų 2022 m., tą patvirtina ir kasmet augančios vietinių turistų vidutinės dienos išlaidos – nuo 27,9 eurų 2019 m. iki 46,9 eurų 2022 m. (4 priedas).

Ilgėjanti gyvenimo trukmė lemia visuomenės teigiamą požiūrį į sveiką gyvenseną, įsitraukimą į įvairias sveikatinimo veiklas (remiantis Marijampolės visuomenės sveikatos biuro 2022 metų veiklos ataskaita²³, 2020 m. sveikatos ugdymo ir mokymo renginių / konsultacijų dalyvių skaičius siekė 12.428 asmenis, 2022 m. – 14.687 asmenis).

Grėsmės:

- Didėjantys socialiniai ekonominiai skirtumai;
- Nestabili geopolitinė situacija;
- Senstanti visuomenė.

Didėjantys socialiniai ekonominiai skirtumai šalies viduje (vis didesnė šalies BVP dalis sukuriama didžiuosiuose šalies miestuose) sudaro nepalankias konkurencines sąlygas, tad Marijampolės regiono konkurencija su didžiais miestais nėra lygiavertė. Regiono savivaldybėms grėsmę kelia augantis didžiųjų šalies miestų ir jų žiedinių savivaldybių patrauklumas kurtis naujiems gyventojams (ypač jaunoms šeimoms, baigę studijas asmenys pasilieka gyventi) ir vystyti verslus, migraciją į didžiuosius miestus skatina ir kokybiškesnės viešosios paslaugos, ir konkurencingesnė darbo rinka juose, regione gyventojų skaičius mažėja bei atitinkamai mažėja ekonominių veiklų koncentracija.

Tiek Lietuva, tiek Marijampolės regionas, vertinant geopolitinį kontekstą, yra nepalankioje geografinėje padėtyje. Nuo 2022 m. pavasario pasaulio žiniasklaidoje²⁴ daug dėmesio buvo skiriama Lietuvos saugumo klausimams. Suvalkų koridoriumi vadinamas geopolitiškai svarbus apie 80 km ilgio sausumos ruožas, tarp Kaliningrado srities ir Baltarusijos, besidriekiantis Lenkijos–Lietuvos pasieniu, laikomas silpniausia NATO vieta Baltijos regione. Tad geopolitinė situacija kelia grėsmę bendram šalies ir Marijampolės regiono saugumui, o taip pat tolesniam vystymuisi tiek investicijų pritraukimo, tiek turizmo plėtros srityje.

Visuomenės senėjimas lemia didesnius lūkesčius sveikatos priežiūros sistemai ir didesnę finansinių, žmoniškųjų išteklių poreikį. Globalūs naujų infekcinių ligų proveržiai, atsparumas antibiotikams reikalauja taikyti daugiau gyventojų sąmoningumą, visuomenės sveikatą skatinančias priemones taip sumažinant grėsmių įtaką regiono ir šalies potencialui.

²² Valstybės duomenų agentūra;

²³ Marijampolės savivaldybės visuomenės sveikatos biuro 2022 metų veiklos ataskaita, <https://www.marijampolesvsb.lt/administracine-informacija/>;

²⁴ The most dangerous place on earth, <https://www.politico.eu/article/suwalki-gap-russia-war-nato-lithuania-poland-border/>;

NATO Must Prepare to Defend Its Weakest Point — the Suwalki Corridor, <https://foreignpolicy.com/2022/03/03/nato-must-prepare-to-defend-its-weakest-point-the-suwalki-corridor/>;

The Russians could come any time: fear at Suwalki Gap on EU border, <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/25/russians-could-come-any-time-fear-suwalki-gap-eu-border/>;

Tourism in Lithuania – Vilnius and the Fear of Russian Aggression, <https://www.youtube.com/watch?v=jw3cIRIzJOQ>;

Teritorijos stiprybių, silpnybių, galimybių ir grėsmių (toliau – SSGG) analizė

Problema: menkas regiono ekonomikos aktyvumas ir nepakankamas visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumas.

Silpnybės	Stiprybės
Menkas regiono investicinis patrauklumas, (investicijų pritraukimui tinkamų ir greitai išvystomų teritorijų trūkumas, neišvystytos bendros rinkodaros priemonės ir skaitmeninių sprendinių trūkumas)	Sėkminga patirtis regione pritraukiant stambius investuotojus
Neišnaudotas regiono turizmo potencialas (lankymui pritaikytų turizmo objektų trūkumas, neišvystytos bendros rinkodaros priemonės ir skaitmeninių sprendinių trūkumas)	Turizmo ištekliai, bendras kultūrinis–istorinis identitetas ir regiono turizmo informacinių centrų bendradarbiavimo potencialas
Nepakankamas visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumas	Sukurta visuomenės sveikatos paslaugas teikiančių įstaigų tinklas ir susiklosčiusi bendradarbiavimo praktika
Galimybės	Grėsmės
Rail Baltica ir Via Baltica transporto koridorių teikiamas ekonominės, logistikos ir pramonės plėtros potencialas	Didėjantys socialiniai ekonominiai skirtumai
Auganti gyventojų perkamoji galia ir turizmo sektoriaus augimas	Nestabili geopolitinė situacija
Didėjantis susidomėjimas ir įsitraukimas į visuomenės sveikatos veiklas	Senstanti visuomenė

Siekiant pašalinti investicijų pritraukimui tinkamų pramoninės ir komercinės paskirties teritorijų išvystymo trūkumus, pritraukti investuotojus ir švelninti socialinių ekonominių skirtumų šalies viduje įtaką, planuojama įgyvendinti investicinius veiksmus, kuriais numatoma šalinti infrastruktūros trūkumus bei neinvesticinius veiksmus, kuriais numatoma bendras Marijampolės, kaip pakankamą darbo jėgos potencialą, gerą pasiekiamumą ir išvystytą transporto infrastruktūrą turinčio ir investuotojams žinomo regiono viešinimas. Tai leistų geriau išnaudoti Rail Baltica ir Via Baltica transporto koridorių teikiamą naudą ekonomikai, logistikos bei pramonės plėtros potencialą ir taip sumažinti grėsmę dėl socialinių ekonominių skirtumų didėjimo.


Siekiant kuo pilniau panaudoti regiono turistinį potencialą, gamtinius bei istorinius išteklius ir turimas kompetencijas regione bei taip pritraukti turistų srautus į Marijampolės regioną ir pasinaudoti turizmo sektoriaus ir gyventojų perkamosios galios augimo galimybėmis bei mažinti geopolitinės situacijos žalą regiono turizmo sektoriui, numatoma pritaikyti turizmo infrastruktūrą lankymui, vykdyti bendras rinkodaros priemones ir diegti regiono žinomumą didinsiančius skaitmeninius sprendinius.



Pasitelkiant regiono visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo praktiką bendradarbiaujant, numatoma bendrai organizuoti šių paslaugų teikimą, mažinant grėsmes dėl senstančios visuomenės ir kartu išnaudojant galimybes, susijusias su didėjančiu gyventojų susidomėjimu ir įsitraukimu į sveikos gyvensenos skatinimo veiklas.

II SKYRIUS
TIKSLAI IR UŽDAVINIAI IR JŲ VERTINIMO RODIKLIAI

Tikslas (-ai)	Poveikio rodiklis (-iai)	Poveikio rodiklio (-ių) reikšmės			Uždaviniai	Uždavinių rezultato rodikliai	Uždavinių rezultato rodiklių reikšmės		
		Pradinė	Tarpinė	Siekiamą			Pradinė	Tarpinė	Siekiamą
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui, paskatinti regiono ekonominį augimą išnaudojant regiono turistinius išteklius bei padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą	Gyventojų užimtumo lygis (15–64 metų), procentai	62,8 (2020)	67,8 (2025)	69,7 (2030)	Pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui	R.S.2.3040 Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai	0	0	51,55
						R.S.2.3039 Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius, vartotojai per metus	0	0	200
						Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius	0	0	1
	Pridėtinė vertė gamybos sąnaudomis pagal veiklos vykdymo vietą (nefinansinių įmonių), tenkanti vienam dirbančiajam per metus, tūkst. Eur	15,9 (2019)	18,7 (2025)	24,4 (2030)	Paskatinti regiono ekonominį augimą išnaudojant regiono turistinius išteklius	R.S.2.3040 Sukurtos arba atkurtos teritorijos, naudojamos ekonominei, rekreacinei ar turizmo paskirčiai	0	0	154,70
						R.S.2.3025 Dviračiams skirtos infrastruktūros metinis naudotojų skaičius	0	0	8 800
						R.S.2.3039 Metinis konsoliduotų viešųjų paslaugų vartotojų skaičius	0	0	4 300
						Bendrai teikiamų viešųjų paslaugų skaičius	0	0	1
	Asmenys, patiriantys skurdo riziką ar socialinę atskirtį, procentai	36,4 (2020)	28,7 (2025)	21,9 (2030)	Padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą	R.S.2.3523 Asmenų, po dalyvavimo veiklose pagerinusių sveikatos raštingumo kompetenciją, dalis	0	0	80
						R.S.2.3526 Asmenų, palankiai vertinančių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, dalis	0	0	80
	Preveninėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas (standartizuotas), mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų	333 (2020)	250 (2025)	182 (2030)					

IV SKYRIUS INTEGRUOTO POŽIŪRIO APRAŠYMAS

Integruoto požiūrio, kurio laikomasi rengiant ir įgyvendinant Strategiją, aprašymas		
<p>Strategijos atitiktis integruotą požiūrį užtikrinantiems principams</p>	<p>Veiksmams prisidedama prie efektyvesnio dviejų ar daugiau Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytų savivaldybių funkcijų vykdymo</p>	<p>Įgyvendinant FZ strategiją integruotas požiūris įgyvendinamas planuojant veiksmus, kurias prisidedama prie šių Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme nustatytų savivaldybių funkcijų vykdymo:</p> <p>Uždavinio „Pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui“ veiksmai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 38 p.). <p>Uždavinio „Paskatinti regiono ekonominį augimą išnaudojant regiono turistinius išteklius“ veiksmai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sąlygų verslo ir turizmo plėtrai sudarymas ir šios veiklos skatinimas (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 38 p.). <p>Uždavinį „Padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą“ veiksmai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pirminė asmens ir visuomenės sveikatos priežiūra (įstaigų steigimas, reorganizavimas, likvidavimas, biudžetinių įstaigų išlaikymas), išskyrus visuomenės sveikatos priežiūrą savivaldybės teritorijoje esančiose ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose ugdomų mokinių pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, visuomenės sveikatos stiprinimą ir visuomenės sveikatos stebėseną (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 17 p.); - savivaldybių sveikatinimo priemonių planavimas ir įgyvendinimas; parama savivaldybės gyventojų sveikatos priežiūrai (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 18 p.); - visuomenės sveikatos priežiūra savivaldybės teritorijoje esančiose ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose ugdomų mokinių pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, visuomenės sveikatos stiprinimas, visuomenės sveikatos stebėseną (Vietos savivaldos įstatymo 7 str. 32 p.).
<p>Iš kiekvienam uždaviniui priskirtų veiksmų visumos naudą gaus tikslinės grupės dviejose ar daugiau tarpusavyje besiribojančiose ir socialiniais ir (ar)</p>	<p>Įgyvendinant veiksmus pagal uždavinį „Pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui“ numatoma Marijampolės, Vilkaviškio ir Šakių rajonų savivaldybėse vykdyti investicinius veiksmus (1.1.1.–1.1.4.) kuriais bus šalinami investicijų pritraukimui reikiamos infrastruktūros trūkumai ir didinamas viešosios paslaugos efektyvumas. Atsižvelgiant į regiono dydį, kompaktiškumą numatoma vykdyti neinvesticinius veiksmus (reglamentavimas, komunikacija, analizė) (1.1.5.) – regiono investicinio potencialo pristatymas ir investuotojų pritraukimo veiklų vykdymas regiono savivaldybėms bendradarbiaujant ir užtikrinant bendrą paslaugų teikimą. Šio uždavinio veiksmų įgyvendinimo naudą gaus Marijampolės, Vilkaviškio ir Šakių rajonų savivaldybių bei viso regiono gyventojai, mažos ir vidutinės įmonės.</p>	

	<p>ekonominiiais ryšiais susijusiose arba potencialiai tokiais ryšius galinčiose suformuoti savivaldybėse</p>	<p>Įgyvendinant veiksmus pagal uždavinį „Paskatinti regiono ekonominį augimą išnaudojant regiono turistinius išteklius“ numatoma Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Vilkaviškio rajono ir Šakių rajono savivaldybėse vykdyti investicinius veiksmus (1.2.1.–1.2.17.), kuriais gamtos ir kultūros objektai bus pritaikyti lankymui bei didinamas viešosios paslaugos efektyvumas, o vykdant neinvesticinius veiksmus (reglamentavimas, komunikacija, analizė) (1.2.18.) numatoma įtvirtinti regiono turizmo informacijos centrų bendradarbiavimą, formuoti regioninius turizmo maršrutus, vykdyti marketingo ir kitas viešinimo veiklas pristatant Marijampolės regioną ir užtikrinant bendrą paslaugų teikimą. Šio uždavinio veiksmų įgyvendinimo naudą gaus Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Vilkaviškio rajono ir Šakių rajono savivaldybių gyventojai, mažos ir vidutinės įmonės, turizmo paslaugų teikėjai, turizmo informacijos centrai, turistai.</p>	
		<p>Įgyvendinant veiksmus pagal uždavinį „Padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą“ numatoma vykdyti investicinį veiksma (1.3.1.), teikiant visuomenės sveikatos priežiūros ir stiprinimo paslaugas regione. Paslaugos būtų teikiamos pasinaudojant jau suformuota praktika ir bendradarbiaujant dviem savivaldybėms – Kalvarijos ir Marijampolės (neinvesticiniai veiksmai nenumatomi, nes bendradarbiaujama 2010 m. balandžio 9 d. sutarties Nr. TS-12 „Marijampolės ir Kalvarijos savivaldybių bendradarbiavimo sutartis dėl visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų teikimo“ pagrindu) ir užtikrinant bendrą paslaugų teikimą. Šio uždavinio veiksmo įgyvendinimo naudą gaus Kalvarijos ir Marijampolės savivaldybių gyventojai.</p>	
<p>Veiksmai įgyvendinami taikant integruotą teritorinių investicijų metodą</p>		<p>Pagal FZ strategijos uždavinius „Pagerinti sąlygas investicijų pritraukimui“ ir „Paskatinti regiono ekonominį augimą išnaudojant regiono turistinius išteklius“ numatoma vykdyti veiksmus prisidedant prie 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos 5 prioriteto „Piliečiams artimesnė Lietuva“ 5.2. uždavinio „Skatinti integruotą ir įtraukią socialinę, ekonominę ir aplinkosaugos plėtrą vietos lygmeniu, puoselėti kultūrą, gamtos paveldą, darnų turizmą ir saugumą kitose nei miestų teritorijose“ įgyvendinimo.</p> <p>Pagal FZ strategijos uždavinį „Padidinti visuomenės sveikatos paslaugų efektyvumą“ numatoma vykdyti veiksmus prisidedant prie 2021–2027 metų Europos Sąjungos fondų investicijų programos 4 prioriteto „Socialiai atsakingesnė Lietuva“ 4.8. uždavinio „Suteikti daugiau vienodų galimybių už prieinamą kainą laiku gauti kokybiškas ir tvarias paslaugas, įskaitant paslaugas, kuriomis skatinamos galimybės gauti būstą ir į asmenį orientuotą priežiūrą, įskaitant sveikatos priežiūrą; modernizuoti socialinės apsaugos sistemas, be kita ko, skatinti, kad būtų suteikta galimybė naudotis socialine apsauga, daugiau dėmesio skiriant vaikams ir palankių sąlygų neturinčioms grupėms; gerinti sveikatos priežiūros sistemų ir ilgalaikės priežiūros paslaugų efektyvumą, taip pat ir neįgaliesiems, rezultatyvumą ir tvarumą“ įgyvendinimo.</p> <p>Įgyvendinant FZ strategiją bus siekiama pasinaudoti ir kitais ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos šaltiniais,</p>	

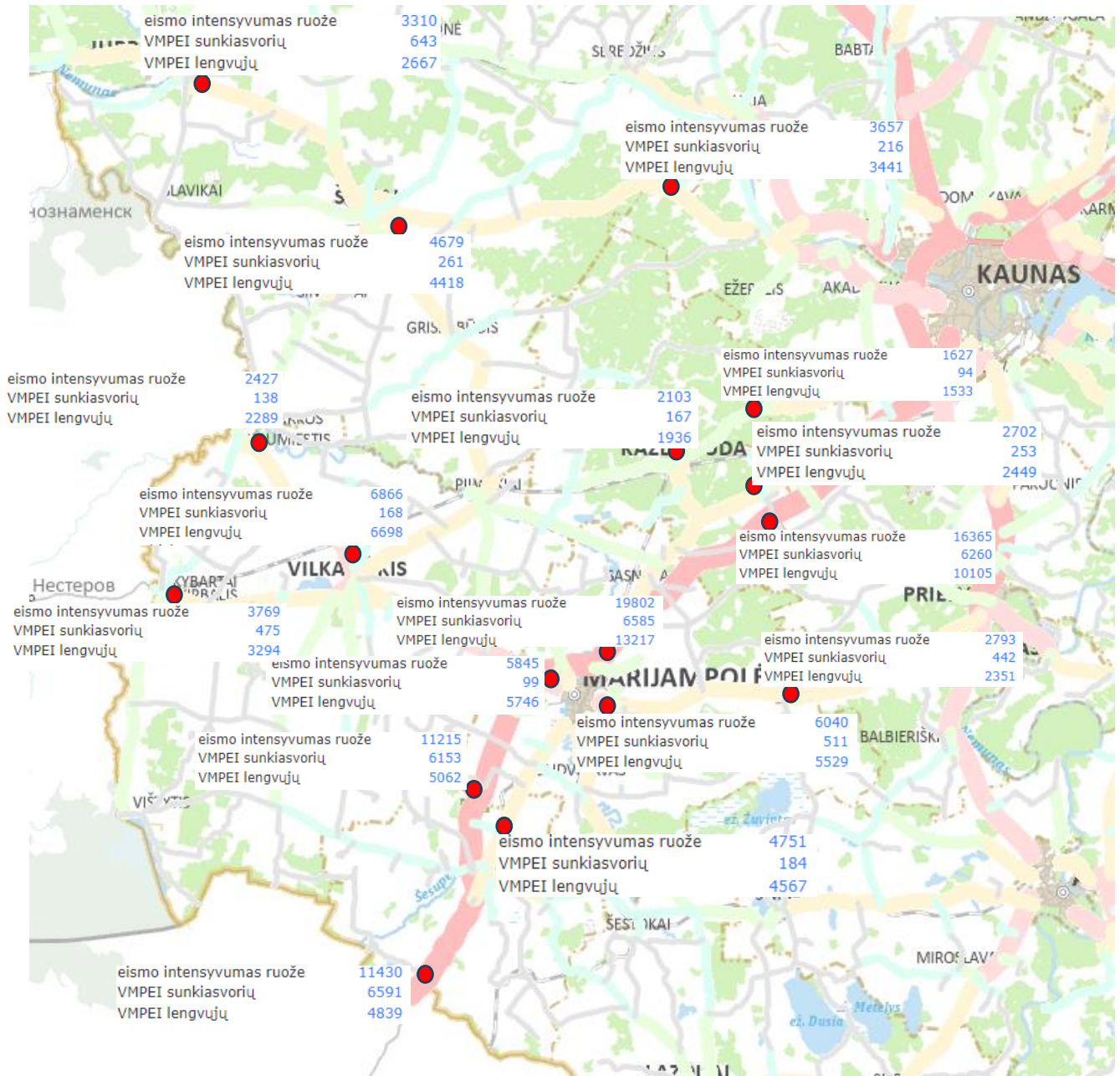
		inicijuojant projektus, prisidedančius prie strategijos tikslo pasiekimo ir uždavinių įgyvendinimo. Bus ieškoma galimybių pasitelkti kitus finansavimą (pvz. INTERREG, Erasmus+ ir kt.).
--	--	--

V SKYRIUS PARTNERIŲ DALYVAVIMAS RENGIANČIŲ IR ĮGYVENDINANČIŲ STRATEGIJĄ

Partnerių dalyvavimo rengiant ir įgyvendinant Strategiją aprašymas		
Etapas	Įtraukimo priemonės	Dalyviai
Strategijos rengimas	1. Į FZ strategijos rengimą įtraukta Marijampolės regiono plėtros tarybos kolegijos partnerių grupė ²⁵ : FZ strategija pristatyta ir aptarta Partnerių grupės 2023 m. spalio 30 d. ir 2024 m. sausio 23 d. posėdžiuose.	Partnerių grupė
	2. Konsultacijos su visuomene savivaldybių interneto svetainėse: 2024 m. sausio mėn. Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Marijampolės, Šakių rajono ir Vilkaviškio rajono savivaldybių interneto svetainėse paskelbtas FZ strategijos projektas, sudarant galimybes visuomenei susipažinti su FZ strategijos projektu ir pateikti pastabas ir pasiūlymus.	Nevyriausybinių organizacijų, socialiniai ekonominiai partneriai, visuomenė
	3. Konsultacijos su visuomene Marijampolės regiono plėtros tarybos interneto svetainėje: 2024 m. sausio mėn. paskelbtas FZ strategijos projektas, sudarant galimybes visuomenei susipažinti su FZ strategijos projektu ir pateikti pastabas ir pasiūlymus.	Nevyriausybinių organizacijų, socialiniai ekonominiai partneriai, visuomenė
	4. Viešas pristatymas: 2024 m. sausio 25 d. MS Teams platformoje surengtas viešas susirinkimas FZ strategijos pristatymui sudarant galimybę visuomenei teikti pasiūlymus dėl FZ strategijos projekto.	Nevyriausybinių organizacijų, socialiniai ekonominiai partneriai, visuomenė
Strategijos įgyvendinimas	1. Numatoma kasmet vis kitoje FZ savivaldybėje rengti po renginį (forumą) FZ strategijos veiksmų viešinimui, kuriame galėtų dalyvauti Marijampolės regiono plėtros tarybos kolegijos, Partnerių grupės nariai, nevyriausybinių organizacijų, socialinių ekonominių partnerių, visuomenės atstovai.	Partnerių grupė, Nevyriausybinių organizacijų, socialiniai ekonominiai partneriai, visuomenė
	2. Numatoma kasmet parengti po pranešimą apie FZ strategijos įgyvendinimą ir talpinti savivaldybių ir Marijampolės regiono plėtros tarybos interneto svetainėse, sudarant galimybės Partneriams ir visuomenei teikti pasiūlymus dėl FZ strategijos tobulinimo.	Partnerių grupė, Nevyriausybinių organizacijų, socialiniai ekonominiai partneriai, visuomenė

²⁵ Vadovaujantis Regioninės plėtros įstatymo 23 straipsnio 10 dalimi, Marijampolės regiono plėtros tarybos kolegija 2021 m. gegužės 12 d. sprendimu Nr. S-4 „Dėl Marijampolės regiono plėtros tarybos kolegijos partnerių grupės sudarymo ir personalinės sudėties patvirtinimo“ iš darbdavių, profesinių sąjungų organizacijų, Lietuvos Respublikos darbo kodekso nustatyta tvarka atrinktų į Lietuvos Respublikos trišalę tarybą, Nevyriausybinių organizacijų tarybos ir Nacionalinės bendruomeninių organizacijų tarybos atstovų sudarė patariamąją Marijampolės regiono plėtros tarybos kolegijos partnerių grupę

Vidutinio metinio paros eismo intensyvumo duomenys Marijampolės regione¹



¹ Susisiekimo ministerija, Eismo sąlygų žemėlapis, <https://eismoinfo.lt/#/>

Marijampolės regiono socialiniai ekonominiai rodikliai¹

1 lentelė. Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Marijampolės regiono savivaldybėse 2016–2021 m.

Savivaldybė	Materialinės investicijos, tenkančios vienam gyventojui, eur					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kalvarijos	655	815	919	1.297	1.041	1.163
Kazlų Rūdos	1.266	1.000	2.138	3.725	2.186	3.755
Marijampolės	2.086	1.862	2.363	2.370	1.962	2.605
Šakių rajono	1.033	1.094	1.314	949	1.248	1.475
Vilkaviškio rajono	610	655	485	589	1.124	1.012

2 lentelė. Mėnesinis darbo užmokestis (bruto, su individualiosiomis įmonėmis) Marijampolės regiono savivaldybėse 2016–2021 m.

Savivaldybė	Darbo užmokestis (mėnesinis), eur					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kalvarijos	566,7	610,4	641,7	922,1	1.064,6	1.192,3
Kazlų Rūdos	733,2	805,7	885,3	1.159,7	1.228,7	1.337,0
Marijampolės	654,8	701,6	773,4	1.094,3	1.216,3	1.314,5
Šakių rajono	610,7	663,7	721,5	1.041,3	1.131,7	1.218,1
Vilkaviškio rajono	582	625,8	697,6	942,8	1.073,5	1.172,7

3 lentelė. Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, Marijampolės regiono savivaldybėse 2016–2021 m.

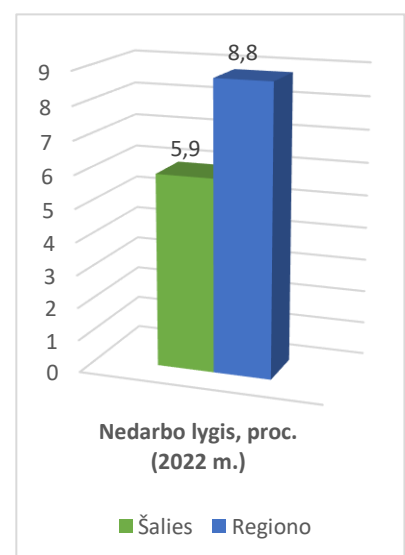
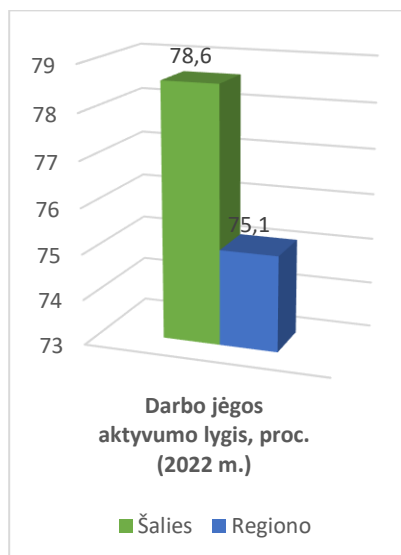
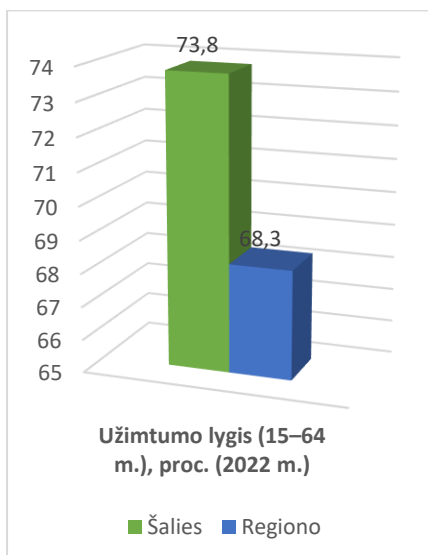
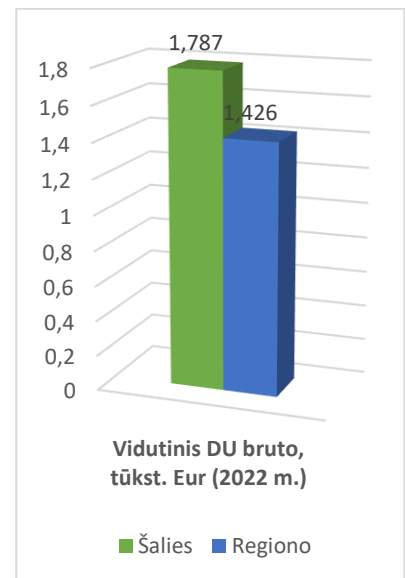
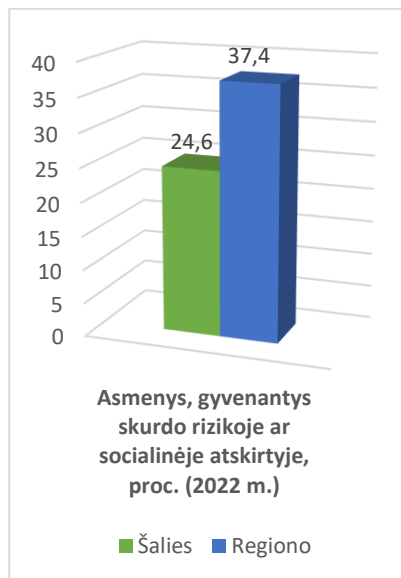
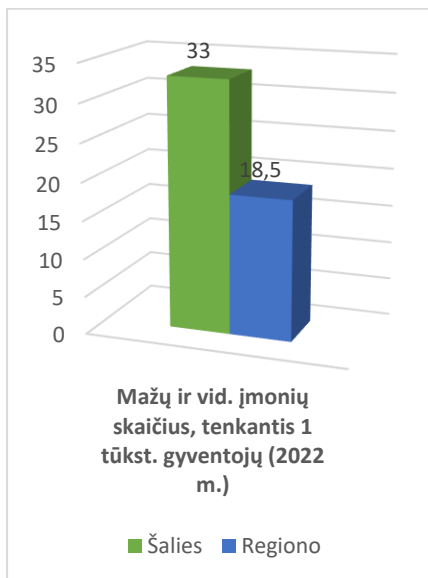
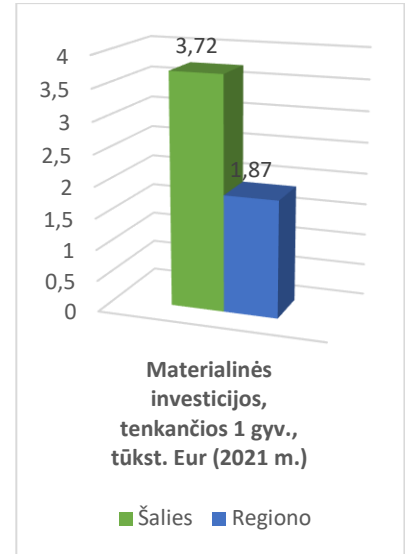
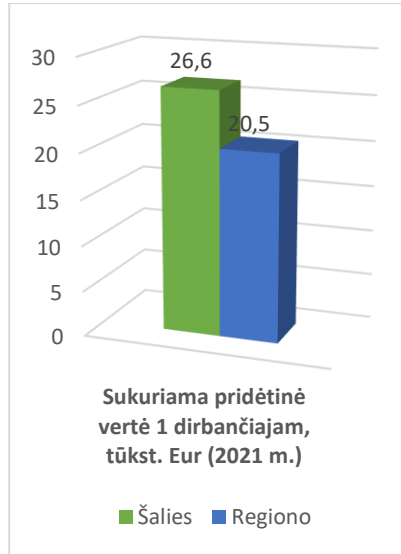
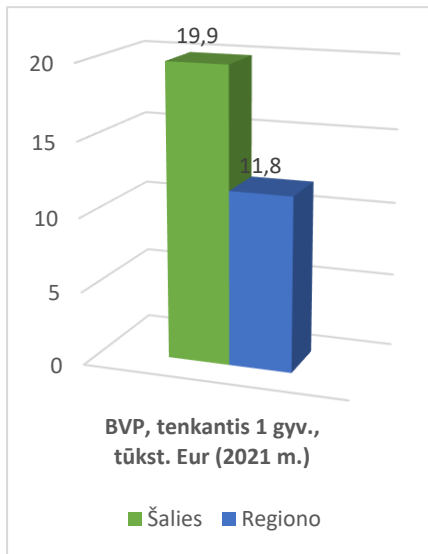
Savivaldybė	Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, laikotarpio pabaigoje, eur					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Kalvarijos	45	104	265	658	404	421
Kazlų Rūdos	2.206	7.223	5.085	2.916	2.943	2.921
Marijampolės	433	619	1.532	1.676	1.391	1.396
Šakių rajono	521	608	696	797	499	641
Vilkaviškio rajono	110	161	116	210	280	381

4 lentelė. BVP vienam gyventojui, to meto kainomis, palyginti su šalies vidurkiu, 2016–2021 m.

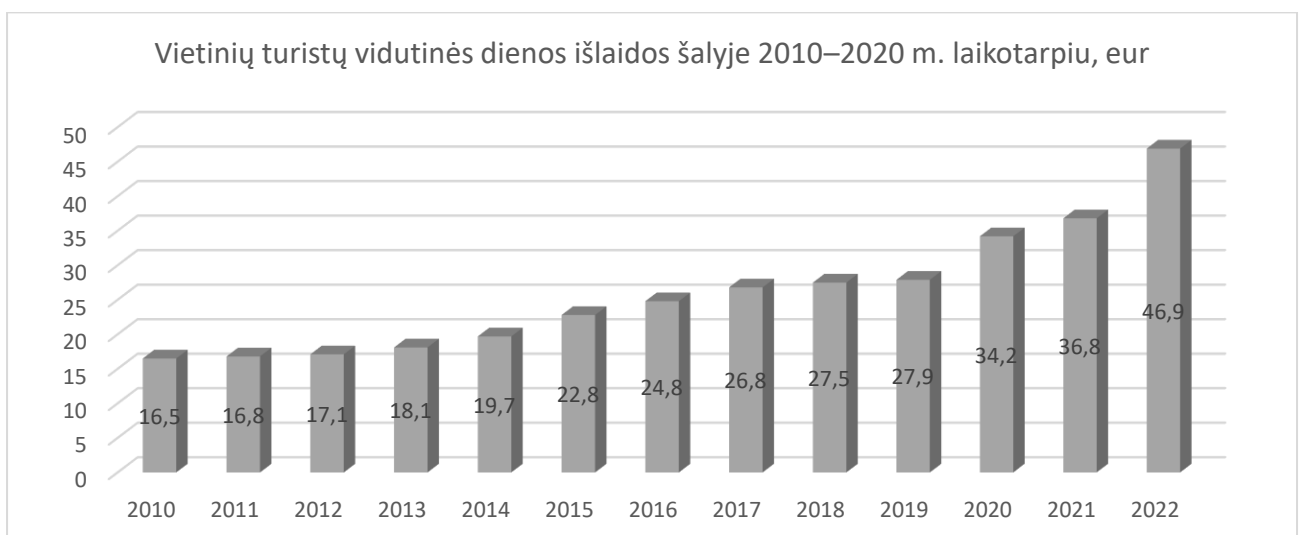
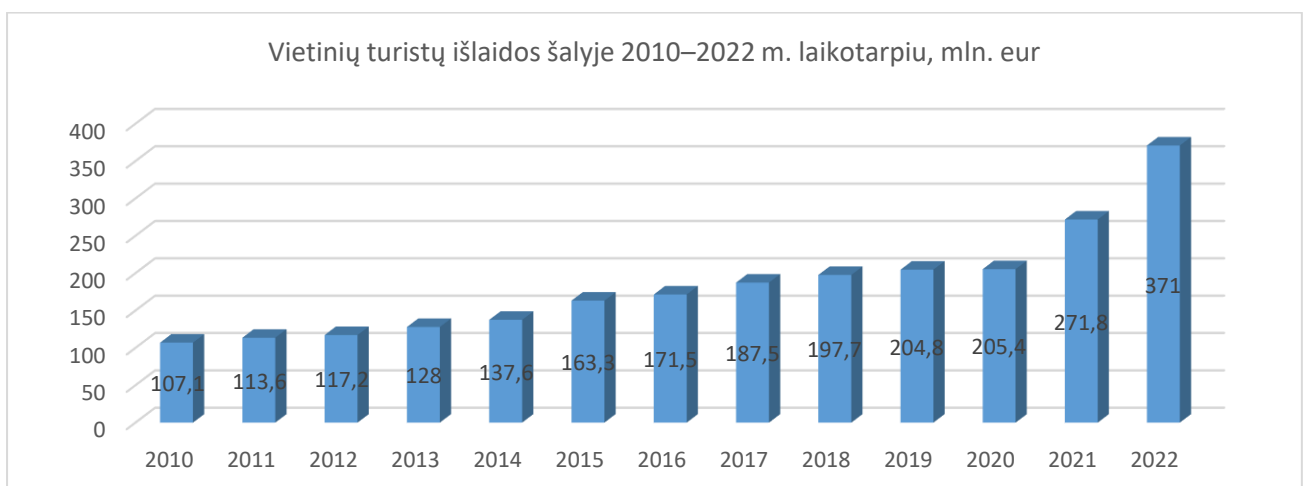
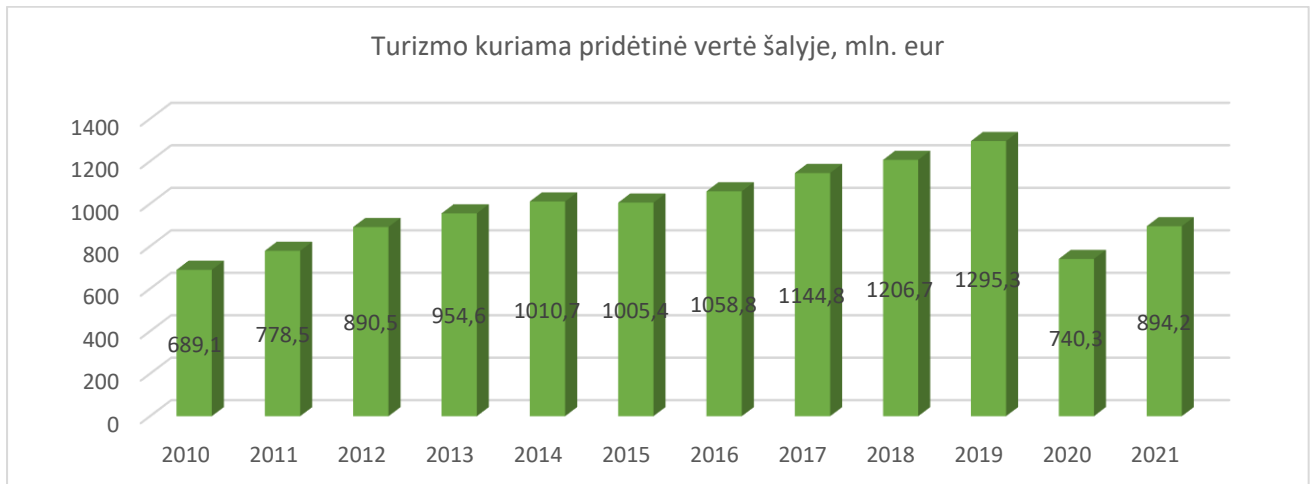
Apskritis	BVP vienam gyventojui, to meto kainomis, palyginti su šalies vidurkiu, proc.					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Marijampolės apskritis	59,4	60,7	58,8	59,4	61,6	59,2

¹ Valstybės duomenų agentūra

Marijampolės regiono ir šalies socialinių ekonominių rodiklių palyginimas¹



¹ Valstybės duomenų agentūra

Turizmo rodikliai¹¹ Valstybės duomenų agentūra